

EGYSZERŰSÍTETT POLGÁRI PERES ELJÁRÁS SVÁJCBAN

HORVÁTH E. ÍRISZ
egyetemi tanársegéd (PPKE JÁK)

1. Bevezetés

Svájcban az 1999. április 18-i Szövetségi Alkotmány tette lehetővé, hogy az egyes kantonok polgári eljárásjogát egységesítsék. A hosszú kodifikációs munka eredményeként megszületett polgári perrendtartás 2011. január 1-jén lépett hatályba, felváltva ezáltal meghatározott körben a 26 kanton polgári perrendtartásait.¹ A svájci polgári perrendtartás követi a kontinentális jogrendszerekben született polgári perrendtartások felépítését, így négy nagy részre oszlik: Általános rész, Különös rész, Választottbírói eljárás és Záró rendelkezések. A Különös rész fejezetei között kaptak helyet az egyszerűsített eljárásokra vonatkozó rendelkezések, melyek a jelen tanulmány témáját képezik. Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa, hogyan, milyen feltételek mellett kerülhet sor Svájcban egyszerűsített eljárás lefolytatására, valamint az ennek kapcsán elkerülhetetlenül megválaszolendő jogi kérdések tisztázása, értelmezése, s elemzése.

2. Az egyszerűsített eljárás és a sommás eljárás elhatárolása – alkalmazási terület

A svájci polgári perrendtartás Különös része tíz fejezetre tagozódik, melyek egy-egy eljárástípust szabályoznak. Ezek a következők: egyezségi kísérlet, mediáció, rendes eljárás, egyszerűsített eljárás, sommás eljárás, különös házassági eljárás, a gyermekek érdekei a családi jogi ügyekben, eljárás bejegyzett élettársi kapcsolat esetén, jogorvoslatok, végrehajtás.

A jogalkotó ennek alapján lényegében három általános eljárástípust honosított meg: a rendes eljárást, az egyszerűsített eljárást és a sommás eljárást: elmondható, hogy míg

¹ Thomas SUTTER-SOMM – Béatrice GROB-ANDERMACHER: *Tafeln zum Schweizerischen Zivilprozessrecht*. Zürich–Basel–Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2011. 3.; Dominik GASSER: Das vereinfachte Verfahren. In: Thomas SUTTER-SOMM – Franz HASENBÖHLER (Hrsg.): *Die künftige schweizerische Zivilprozessordnung. Mitglieder der Expertenkommission erläutern den Vorentwurf*. Zürich–Basel–Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2003. 74.

a rendes és az egyszerűsített eljárásban mindig véglegesen eldönti a bíró az előtte folyó vitát, addig a sommás eljárás keretében lehetőség van egy gyors, bírói 'beavatkozásra', amely nem feltétlenül jelenti az anyagi jogi helyzet végleges eldöntését.²

Az egyszerűsített eljárásra vonatkozó 4. fejezet és a sommás eljárásra vonatkozó 5. fejezet alkalmazási területeit a jogalkotó meglehetősen pontosan elválasztotta egymástól, hiszen – ahogy az már a fentiekből is kiderült – a sommás eljárással ellentétben az egyszerűsített eljárások szabályai közelebb állnak a rendes eljárási szabályokhoz.³

Az egyszerűsített eljárások szabályait alapvetően a 30 000 frank pertárgyértéket meg nem haladó vagyoni jogi ügyekben lehet alkalmazni. [243 cikk (1) bek.] Értékhatártól függetlenül egyszerűsített eljárás keretében bírálják el a magánjog ún. szociálisan érzékeny területeit.⁴ Ezek a területeken a gyengébb fél számára egyszerűbb és könnyebb megindítani a polgári pert, valamint viszonylag rövid időn belül dönti el a bíróság a felek jogvitáját, s emellett gyakran költségmentesség is érvényesül.⁵ Így az egyenjogúságot biztosító, 1995. március 24-i törvény alapján felmerülő jogvitákat, az erőszak, fenyegetés vagy zaklatás miatt, a svájci polgári törvénykönyv 28b cikkén alapuló jogvitákat, a lakó és üzlethelyiségek bérletéből és haszonbérletéből, illetve a mezőgazdasági haszonbérletből származó jogvitákat, amennyiben azok a bérleti és haszonbérleti díj letétjére, a túlzott bérleti vagy haszonbérleti díjak elleni védelemre, a bérleti vagy haszonbérleti jogviszony meghosszabbítására vagy az abban érvényesülő felmondási védelemre irányulnak, az adatvédelemről szóló, 1992. június 19-i szövetségi törvény alapján a tájékoztatáshoz való jog érvényesítése kapcsán felmerülő jogvitákat, az együttműködésről szóló, 1993. szeptember 13-i törvényen alapuló jogvitákat, valamint a betegbiztosításról szóló, 1994. március 18-i szövetségi törvény alapján a szociális betegbiztosítást kiegészítő biztosításokból eredő jogvitákat. [243. cikk (2) bek.]

A fentiek mellett a családi jogi ügyekben a gyermekek érdekei érvényesítésére indított önálló keresetek elbírálására, így különösen a gyermeknek a szüleivel szemben indított tartási keresete vagy az apasági kereset esetén⁶ szintén az egyszerűsített eljárások szabályait kell alkalmazni. [295. cikk]

² Stephan MAZAN: Summarisches Verfahren. In: Karl SPÜHLER – Luca TENCHIO – Dominik INFANGER: *Basler Kommentar. Schweizerische Zivilprozessordnung*. Basel, Helbing Lichtenhahn Verlag, 2010. 1146.

³ Adrian STAEHELIN – Daniel STAEHELIN – Pascal GROLIMUND: *Zivilprozessrecht nach dem Entwurf für eine Schweizerische Zivilprozessordnung und weiteren Erlassen – unter Einbezug des internationalen Rechts*. Zürich–Basel–Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2008. 345.

⁴ Thomas SUTTER-SOMM: Vereinheitlichung des Schweizerischen Zivilprozessrechts – Der Vorentwurf zur Schweizerischen Zivilprozessordnung im Überblick. *ZZPInt*, 2002. 393.; Thomas SUTTER-SOMM: *Schweizerisches Zivilprozessrecht*. Zürich–Basel–Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2007. 167.; Isaak MEIER: *Schweizerisches Zivilprozessrecht – eine kritische Darstellung aus der Sicht von Praxis und Lehre*. Zürich–Basel–Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2010. 349.; Karl SPÜHLER – Annette DOLGE – Myriam GEHRI: *Schweizerisches Zivilprozessrecht und Grundzüge des internationalen Zivilprozessrechts. Neunte Auflage des von Oscar Vogel begründeten Werkes*. Bern, Stämpfli Verlag AG, 2010. 312–313.; A. STAEHELIN–D. STAEHELIN–GROLIMUND i. m. 345.; GASSER i. m. 74–75.; Thomas SUTTER-SOMM: *Schweizerisches Zivilprozessrecht. 2. Auflage*. Zürich–Basel–Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2012. 285.

⁵ SUTTER-SOMM (2007) i. m. 167.; GASSER i. m. 73.

⁶ SPÜHLER–DOLGE–GEHRI i. m. 314.

Nem alkalmazhatóak azonban az egyszerűsített eljárás szabályai a svájci polgári perrendtartás alapján a kizárólagos kantonális hatáskörbe⁷ tartozó, valamint a gazdasági bíróságok elé tartozó⁸ jogvitákban. [243. cikk (3) bek.]

A fentiekhez képest sommás eljárás lefolytatására kerül sor a törvény által meghatározott esetekben, az egyszerűbb megítélésű ügyek esetén indult jogvédelmi eljárásokban, a bírósági tilalom esetén, az ideiglenes intézkedések körében, valamint a nemperes eljárások kapcsán indult ügyekben. [248. cikk] Az alkalmazhatóság külön törvényi eseteit maga a svájci polgári perrendtartás tartalmazza a polgári törvénykönyv személyi jogra, családi jogra, öröklési jogra és dologi jogra vonatkozó részeinek, valamint a kötelmi jogi törvény általános, az egyes szerződéses jogviszonyokra vonatkozó, a társasági jogi, valamint az értékpapírok jogára vonatkozó részének meghatározott szakaszaira való utalással. [249–250. cikkek] Ezen felül a sommás eljárás alkalmazandóságát írták elő a követelések behajtásáról és a csódról szóló, 1989. április 11-i szövetségi törvény meghatározott cikkeinek kapcsán is. [251. cikk]

Tekintettel széles alkalmazási körére a sommás eljárás nagy jelentőséggel bír a mindennapi ítélkezésben. A sommás eljárással a jogalkotó egy meglehetősen rugalmas eljárást honosított meg, amely a bíróság részére viszonylag nagy szabadságot biztosít a pervezetésben, hiszen lényegében csak az eljárás fő irányvonalait határozta meg, melyeken belül a bíró szabad mozgástérrel bír az egyes eljárási cselekmények meghatározásakor. A sommás eljárás legfontosabb jellemzői az eljárás gyorsítása és a gyakran megjelenő korlátozott bizonyítás. A sommás eljárásnak alapvetően két fajtáját különböztethetjük meg: tipikus sommás eljárás és atipikus sommás eljárás. Az ún. tipikus sommás eljárás legjellemzőbb vonása a korlátozott bizonyítás, mely egyrészt a bizonyítási eszközöknek az okiratokra való korlátozásában [254. cikk (1) bek.], másrészt pedig abban érhető tetten, hogy az állításokat, illetve a kétségbe vonást nem kell pontosan igazolni, hanem elegendő azt hihetővé tenni. E korlátozás azonban azt eredményezi, hogy az ún. tipikus eljárásban született ítélet nem bír végleges természettel, hanem lehetőség van egy későbbi eljárás lefolytatására a bizonyítás korlátozása nélkül. Lényegében tehát a tipikus sommás eljárásban egyfajta ideiglenes intézkedésről beszélhetünk. Ezzel ellentétben az atipikus sommás eljárás nem korlátozza a bizonyítást: minden bizonyítási eszköz elfogadható és feleknek állításait pontosan igazolniuk kell, nem elegendő csak valószínűsíteni azokat. A bíró az atipikus sommás eljárásban teljes körűen megvizsgálja a felek közötti jogvitát és ezáltal a véglegesség igényével dönt a felek közötti anyagi jogvitában. A sommás karakter az atipikus eljárásokban tehát csak az eljárás gyorsaságában jelenik meg.⁹

3. Az egyszerűsített eljárásokról általában

Sutter-Somm és Grob-Andermacher az egyszerűsített eljárásokat „light rendes eljárásokként” jellemzik, ugyanis az ezen eljárásban született döntések teljes jogerővel bírnak és a sommás eljárással ellentétben nem korlátozták e körben a bizonyítási eszközöket.¹⁰

⁷ Svájci polgári perrendtartás 5. és 8. cikk

⁸ Svájci polgári perrendtartás 6. cikk.

⁹ Vö. MAZAN i. m. 1147–1149.

¹⁰ SUTTER-SOMM–GROB-ANDERMACHER i. m. 143.

Az egyszerűsített eljárások tehát alapvetően a rendes eljárások modelljét követik: középpontjukban a tárgyalás áll, amelyet egy előzetes szóbeli vagy írásbeli eljárás keretében készítenek elő az egyeztetési eljárás¹¹ után. A jogalkotó szeme előtt az egyszerűsített eljárások kapcsán az ügyek egy tárgyalás keretében történő elbírálásának – gyakran megvalósíthatatlan – célja lebegett: ez kifejezetten rögzítésre is került a tárgyalásra vonatkozó szabályok¹² között.¹³

A svájci polgári perrendtartás rendelkezései szerint a Szövetségi Tanács formanyomtatványokat bocsát a bíróság és a felek rendelkezésére az egyes bírósági iratok, illetőleg az egyes beadványok elkészítésének megkönnyítése érdekében. A jogalkotó a felek számára rendelkezésre álló beadványok nyomtatványai kapcsán külön rögzítette a követelményt, miszerint azokat úgy kell megszővegezni, hogy azt a felek jogi képviselő nélkül is képesek legyenek kitölteni. [400. cikk (2) bek.] E nyomtatványok különösen fontos szerephez jutnak az egyszerűsített eljárások esetében, hiszen a pertárgy értékére, illetve az ügy szociális jellegére tekintettel a felek feltehetőleg gyakran jogi képviselő nélkül járnak el.¹⁴ Természetesen azonban a jogi képviselők is használhatják ezen formanyomtatványokat.¹⁵

4. A felek és képviselőik

Svájcban a perképeség – a hazai szabályokhoz hasonlóan – a perbeli jogképeség és a perbeli cselekvőképesség kategóriáiban ölt testet. Perbeli jogképeséggel azok bírnak, akik jogképesek, illetve azok, akiket a szövetségi jog felhatalmaz arra, hogy egy perben félként fellépjenek. [66. cikk] A perbeli cselekvőképesség az anyagi jogi cselekvőképességgel kapcsolódik össze Svájcban (is). Ennek megfelelően perbeli cselekvőképességgel bír az anyagi jogi értelemben cselekvőképes személy, míg a cselekvőképtelen személyek törvényes képviselőik útján járnak el. Amennyiben egy cselekvőképtelen személy rendelkezik megfelelő belátási képességgel, a törvény által meghatározott esetekben eljárhat. [67. cikk]

Minden perbeli cselekvőképes személy meghatalmazást adhat a perbeli képviselőtére. A hivatásos képviseleti jogosultság körében a jogalkotó differenciált Svájcban. A svájci bíróság előtt folyó összes perben, így a polgári perekben, s ezáltal az egyszerűsített eljárásokban is jogosultak képviselőként eljárni azok az ügyvédek, akiket az ügyvédekről szóló 2000. június 23-i törvény erre feljogosít. A vagyoni jogi ügyekben indult egyszerűsített eljárásokban az ügyvédeken kívül eljárhatnak még a szabadalmi ügyvivők, valamint jogi végzettség nélküli ún. jogi ügyvivők („Rechtsagent/Rechtsagentin”), akiket erre a kantonális jog feljogosít. [68. cikk (1)–(2) bek.] A képviselet kapcsán azonban fontos leszögezni, hogy a jogalkotó éppen az egyszerűsített eljárások

¹¹ A Svájci polgári perrendtartás 197. cikke alapján a pereket egy egyeztetési eljárásnak kell megelőznie. Az egyeztetési eljárásról lsd. részletesebben: Svájci polgári perrendtartás 197–212. cikk; GASSER i. m. 76–81.

¹² Svájci polgári perrendtartás 246. cikk (1) bek.

¹³ MEIER i. m. 350.

¹⁴ MEIER i. m. 351.

¹⁵ GASSER i. m. 81.

tárgyára, feltehetőleg szociálpolitikai és egyéb okokból igyekezett olyan szabályokat megalkotni, olyan jogintézményeket alkalmazni,¹⁶ melyek megkönnyítik az ügyvéd nélkül eljáró fél jogérvényesítési lehetőségeit és a felek és a bíróság nagyfokú együttműködésén alapul.¹⁷

5. Kereset az egyszerűsített eljárásban

Az egyszerűsített eljárás megindítására irányuló keresetlevelet az általános szabályok szerinti formában írásban lehet benyújtani,¹⁸ de emellett lehetősége van a későbbi felperesnek a szóbeli előterjesztésre is, jegyzőkönyvbe mondás útján. A keresetlevélnek tartalmaznia kell a felek megjelölését, a követelést, a jogvita tárgyának, illetve – amennyiben szükséges – a pertárgy értékének megjelölését, valamint keltezését és a fél aláírását. [244. cikk (1) bek.] A jogalkotó a keresetlevél kötelező tartalmi elemei között nem sorolta fel a kereset indokolását, s az esetleges későbbi értelmezési nehézségek elkerülése érdekében rögzítette is, hogy a kereset indokolása nem szükséges. [244. cikk (2) bek.] A keresetlevél mellékleteként be kell nyújtani a képviselőre vonatkozó meghatalmazást, a kereseti engedélyt vagy nyilatkozatot, hogy a fél lemond az egyeztetési eljárásról, valamint azokat a rendelkezésre álló okiratokat, amelyek bizonyítási eszközként szolgálhatnak. [244. cikk (3) bek.]

A keresetváltoztatásra vonatkozóan nem találunk speciális szabályokat az egyszerűsített eljárásokra vonatkozó szabályok között, így az általános szabályok szerint az elsőfokú eljárásban keresetváltoztatásra akkor van lehetőség, ha a megváltoztatott vagy az új igény elbírálására ugyanazon eljárás keretében van lehetőség és a korábbi kereset tárgyával összefüggésben van, vagy a másik fél hozzájárult a keresetváltoztatáshoz. [227. cikk (1) bek.]

6. Perköltség-biztosíték az egyszerűsített eljárás keretében

Svájcban a magyar szabályokhoz hasonlóan, de azokhoz képest szélesebb körben az alperes kérelmére a felperest a bíróság perköltség-biztosíték adására kötelezheti. Erre akkor kerülhet sor, ha a felperes nem rendelkezik lakóhellyel vagy székhellyel Svájcban, ha a felperes fizetéseképtelennek tűnik, azaz ha csődeljárás indult ellene vagy hagyatéki eljárás van folyamatban vagy bizonyítványt állítottak ki a tartozásairól, ha a felperes egy korábbi eljárás perköltségeivel tartozik, valamint ha egyéb okok miatt jelentősen veszélyeztetett az alperes kielégítése. [99. cikk (1) bek.]

Az egyszerűsített eljárásokban a felperestől nem lehet perköltség-biztosítékot követelni. Ez alól egyetlen kivétel került nevesítésre: azokban a vagyoni jogi vitákban, ahol

¹⁶ Pl. formanyomtatványok alkalmazása, (korlátozott) nyomozati elv érvényesülése stb.

¹⁷ Vö. A. STAEHELIN–D. STAEHELIN–GROLIMUND i. m. 347.

¹⁸ A Svájci polgári perrendtartás 130. cikke alapján a beadványok előterjesztésére lehetőség van papír alapon, de elektronikus úton is, mindkettő esetében alá kell írni azt. Elektronikus úton történő előterjesztés esetén a dokumentumot, ami tartalmazza a beadványt és a mellékleteket, a küldő minősített elektronikus aláírásával kell ellátni. Elektronikus úton való előterjesztés esetén a jogalkotó biztosította a bíróságnak a jogot, hogy megkövetelje a beadvány és a mellékletek papír alapon történő utólagos előterjesztését is.

a pertárgy értéke nem haladja meg a 30 000 frank összeget, lehetséges a perköltség-biztosíték adásának elrendelése. [99. cikk (3) bek. a. pont]

7. Perbehívás

Az egyszerűsített eljárások körében nincs lehetőség perbehívásra, amelynek keretében egyébként a perbehívó fél a perbehívott személlyel szemben fennálló követeléséit pervesztés esetén érvényesítheti azon bíróság előtt, amelyik a keresetet tárgyalja. [81. cikk (1) és (3) bek.]

8. Idézés a tárgyalásra és állásfoglalás

A keresetlevél alapján történő intézkedések kapcsán a svájci jogalkotó kétszattatúvá tette az egyszerűsített eljárást attól függően, hogy az előterjesztett keresetlevél tartalmaz-e indokolást. Ezáltal gyakorlatilag a felperes választásától függ az eljárás további lefolytatásának formája.¹⁹ Amennyiben ugyanis a keresetlevél nem tartalmazott indokolást, a bíróság kézbesíti azt az alperesnek és egyúttal idézi a feleket a tárgyalásra. [245. cikk (1) bek.] Azonban ha a keresetlevelet a felperes megindokolta, a bíróság megfelelő határidő tűzésével felhívja az alperest írásbeli állásfoglalásának előterjesztésére. [245. cikk (2) bek.]

9. A tárgyalás, intézkedések a pervezetés körében

Az eljárás egyszerűsítése és gyorsítása érdekében a jogalkotó rendelkezése alapján a bíróságnak meg kell tennie minden olyan intézkedést, ami elősegíti, hogy a felek jogvitáját lehetőleg az első tárgyaláson képes legyen elbírálni. [246. cikk (1) bek.] Ennek érdekében, amennyiben a körülmények ezt kívánják meg, a bíróság levélváltást rendelhet el, valamint „kioktatási tárgyalást” folytathat le. [246. cikk (2) bek.] Mindezek ellenére a gyakorlatban gyakran kerül sor második, sőt harmadik tárgyalásra is a felek későbben előterjesztett bizonyítási indítványai miatt.²⁰

Az egyszerűsített eljárások során tartott tárgyalás lefolytatására vonatkozóan nem találunk részletes szabályokat, tehát a rendes eljárási szabályok lesznek az irányadók. Domej azonban felhívja a figyelmet, hogy a rendes eljárási szabályokhoz képest az egyszerűsített eljárások tárgyalásai kevésbé rituálisak is lehetnek, hiszen ezen eljárások keretében a tényállást egy szabad kommunikációs folyamat eredményeként kell megállapítania a bíróságnak.²¹

10. A tényállás megállapítása, a bizonyítás

A bíróságnak az egyszerűsített eljárás keretében a megfelelő kérdésekkel arra kell törekednie, hogy a felek a tényállás hiányos részeit kiegészítsék, valamint hogy megje-

¹⁹ SPÜHLER–DOLGE–GEHRI i. m. 315.

²⁰ A.STAEHELIN–D. STAEHELIN–GROLIMUND i. m. 347.

²¹ Tanja DOMEJ: Die künftige schweizerische Zivilprozessordnung – Struktur und Charakteristika des Verfahrens. *ZZPInt*, 2006. 253.

löljék bizonyítékaikat. [247. cikk (1) bek.] Áttörve a rendelkezési és tárgyalási elvet, a jogalkotó a bíróság hivatalbóli feladatává tette a tényállás megállapítását azokban az ügyekben, melyek a pertárgy értékére tekintet nélkül az egyszerűsített eljárások körébe tartoznak,²² valamint azon 30 000 frank pertárgyérték alatti ügyekben, amelyek egyébként lakó és üzlethelyiségek bérletéből és haszonbérletéből, valamint mezőgazdasági haszonbérletből származnak, illetőleg azokban az ügyekben, melyek munkajogi jogvitán alapulnak. [247. cikk (2) bek.] A nyomozati elv illetően alkalmazása a polgári perben meglehetősen szokatlan, s igen éles vita bontakozott ki e körben a kodifikáció során a Szövetségi Tanács és a kantonok között.²³ Sutter-Somm szerint lényegében egy korlátozott nyomozati elv érvényesül, mely valahol a szokásos bírói kikérdezés és a korlátlan nyomozati elv között áll. E korlátozott nyomozati elv a tényekkel és a bizonyítási eszközökkel kapcsolatos, tág értelemben vett bírói kérdésfeltevés kötelezettségét jelenti, amely azonban semmilyen esetben sem mentesítheti a feleket a tényállás felderítésében való aktív szerep alól: ezt támasztja alá, hogy e korlátozott nyomozati elv nem az összes egyszerűsített eljárásban érvényesül, hanem csak a „szociális erőfölény-különbségek” esetében, valamint hogy amennyiben az egyszerűsített eljárásban mindkét fél jogi képviselő útján vesz részt, a bíróság a rendes eljárás szabályai szerint köteles eljárni.²⁴

A bizonyításra vonatkozó rendes eljárási szabályok között került rögzítésre a bíróságnak az kötelezettsége, miszerint a bíróságnak a bizonyításfelvétel előtt meg kell tennie a szükséges rendelkezéseket a bizonyítás kapcsán. Ennek keretében megjelölik az engedélyezett bizonyítási eszközöket és meghatározzák, hogy melyik félnek mit kell bizonyítania (bizonyítási teher).²⁵ Ez a szabály természetesen az egyszerűsített eljárások körében is él, azaz inkább elvileg itt is élnie kellene. Azonban ez az elvileg elengedhetetlen perceselemény az egyszerűsített eljárások körében sok esetben képtelen betölteni a rendeltetését. A bizonyítási eszközök átvételére ugyanis általában (ideális esetben) közvetlenül a perbeszédekkel kapcsolatban, a szóbeli tárgyaláson kerül sor. Meier ezért azt javasolja, hogy legalább ezekben az esetekben fel kellett volna adnia a jogalkotónak a bizonyításra vonatkozó rendelkezési kötelezettséget.²⁶

11. Az egyszerűsített eljárások formái

A fentiek alapján egyértelmű, hogy az egyszerűsített eljárások alapvetően három formát ölthetnek: vagy tisztán szóbeli eljárás, vagy tisztán írásbeli eljárás vagy pedig az írásbeli és a szóbeli eljárás keveréke (iratcsere szóbeli tárgyalással) keretében bírálják el a felperes igényét.²⁷

²² Lsd. Svájci polgári perrendtartás 243. cikk (2) bek.

²³ Lsd. részletesebben Thomas SUTTER-SOMM: Die Verfahrensgrundsätze und die Prozessvoraussetzungen. ZZZ, Heft Nr. 15. 309. és 313.

²⁴ SUTTER-SOMM (2002) i. m. 393–394.; Thomas SUTTER-SOMM: Die Verfahrensgrundsätze und die Prozessvoraussetzungen. ZZZ, Heft Nr. 15. 309–310.; SUTTER-SOMM (2012) i. m. 289–299.

²⁵ Lsd. Svájci polgári perrendtartás 154. cikk.

²⁶ MEIER i. m. 351.

²⁷ MEIER i. m. 349–351.; GASSER i. m. 81.

A tisztán szóbeli eljárás keretében az egyeztetési eljárás után a keresetlevél indoklás nélküli benyújtására van lehetőség, ugyanis a bíróság előtt tartott tárgyaláson kerül sor a kereset indoklására és az alperesnek az erre adott válaszára, illetve az esetleges szóváltásra, valamint ennek keretében folytatják le a bizonyítási eljárást, mely után a perbeszédek következnek a határozathozatal előtt. Kritikaként hozható fel az egyszerűsített eljárás ezen formájával szemben, hogy gyakorlatilag lehetetlenné teszi a jogalkotó azon célkitűzését, mely az ügyek egy tárgyalás keretében történő elbírálását irányozza elő. A bizonyítási eljárásra ugyanis a bíróságnak meg kell, illetőleg meg kellene tennie a megfelelő előkészületeket, így például idéznie kell a tanúkat vagy az okiratok felmutatásra szóló felhívást kell tennie. A tisztán szóbeli eljárás esetében azonban a felek a bizonyítékaikat csak a tárgyaláson terjesztik elő [245. cikk (1) bek.], így azt megelőzően a bíróság rendelkezésére csupán a keresetlevél tartalmi elemeként rögzített, így ahhoz feltehetően csatolt, a felperes birtokában álló, bizonyítási eszközként szolgáló okiratok²⁸ állnak. Ez azt jelenti, hogy gyakorlatilag a tárgyalás előtt semmiféle bizonyítási eszközt, bizonyítékot nem neveznek meg a felek. Meier ezen hiányosság orvoslására, azaz a bizonyítási eljárásra való felkészülés érdekében a tisztán írásbeli és a „vegyes” eljárás keretében alkalmazandó kioktatási tárgyalás²⁹ tartását javasolja, ahol a bíróság felhívja a feleket a bizonyítási eszközök megjelölésére.³⁰

A tisztán írásbeli eljárás keretében lefolytatott egyszerűsített eljárások esetében az egyeztetési eljárás után benyújtott keresetlevelet indokolással kell ellátnia a felperesnek, hogy arra vonatkozóan az alperes nyilatkozthasson írásban, esetlegesen a bíróság e körben kioktatási tárgyalást is tarthat, ezek után egy (vagy több) újabb iratcsere és a bizonyítási eljárás következik, melyek alapján a bíróság határozatot hoz.

A „vegyes” eljárás az írásbeli eljárással megegyező módon indul, ám az alperes írásbeli nyilatkozata és az esetleges kioktatási tárgyalás után gyakorlatilag szóbeli eljárás alakul, azaz a bíróság tárgyalást tart a felperes követelése kapcsán. Ahogy arra Meier is felhívja a figyelmet, feltehetőleg ezen eljárási forma esetében érhető el a legnagyobb valószínűséggel az ügyek egy tárgyalás keretében történő elbírálásának nemes célja.³¹

12. Perorvoslatok az egyszerűsített eljárásban

A svájci polgári perrendtartás a jogorvoslatok körében lényegében háromfajta eljárást nevesít: a fellebbezést, a panaszt és a felülvizsgálatot.³²

12.1. Fellebbezés

Svájcban fellebbezéssel támadhatók meg a hibás jogalkalmazásra vagy a tényállás hibás megállapítására hivatkozással az elsőfokú ítéletek és végzések, valamint az elsőfokú, ideiglenes intézkedésről hozott határozatok. [308. cikk (1) bek. és 310. cikk] Bár külön

²⁸ Lsd. Svájci polgári perrendtartás 244. cikk (3) bek. c.) pont.

²⁹ Lsd. Svájci polgári perrendtartás 246. cikk (2) bek.

³⁰ MEIER i. m. 350.

³¹ MEIER i. m. 351.

³² A perorvoslatok rendszeréről lsd. részletesebben: SUTTER-SOMM (2012) i. m. 324–330.

nevesítésre nem került, de a közbenső és a részítéletek ellen szintén lehet fellebbezéssel élni, azonban a pervezető végzése ellen nincs helye fellebbezésnek.³³ Annak meghatározását, hogy mely bíróság tartozik az „első fok” kantonális hatáskörbe, a szövetségi polgári perrendtartás az egyes kantonok jogalkotására bízta.³⁴

Néhány korlátot azonban beépített a jogalkotó a polgári perrendtartásba: a fellebbezés ugyanis vagyoni jogi ügyekben csak akkor nyújtható be, ha a fellebbezéssel vitatott érték legalább 10 000 frankot tesz ki. [308. cikk (2) bek.] Tekintettel arra, hogy a kereset és a viszontkereset összege nem adódik össze, a vagyoni jogi perekben meghatározott fellebbezési értékhatárt mind a keresetnek, mind a viszontkeresetnek meg kell haladnia ahhoz, hogy az annak tárgyában hozott, egyébként fellebbezéssel megtámadható határozattal szemben előterjesztett fellebbezés ne kerüljön elutasításra.³⁵ A 10 000 frank értékhatár nyilvánvalóan érinti az egyszerűsített eljárások körét, hiszen lényegében a 30 000 frank pertárgyérték alatti ügyek ilyen eljárás keretében kerülnek elbírálásra.

A fentiek mellett nem lehet fellebbezést benyújtani a végrehajtási bíróság döntései ellen, valamint a követelések behajtásáról és a csődről szóló, 1989. április 11-i szövetségi törvény meghatározott cikkeinek kapcsán indult eljárásokban. [309. cikk]

A fellebbezés alapjául két ok szolgálhat: vagy hibás jogalkalmazásra vagy a tényállás hibás megállapítására kell hivatkoznia a fellebbezőnek. A hibás jogalkalmazás, mint fellebbezési alap a szövetségi magánjog védelmét szolgálja: minden tárgyi jog a hatálya alá esik, függetlenül annak szabályozási szintjétől. Hivatkozni lehet erre az okra a nemzetközi magánjog, a polgári eljárásjog, de a Svájci polgári perrendtartás egyes végrehajtási rendeleteinek, sőt bizonyos esetekben a külföldi jog hibás alkalmazása esetén is. A közjogi jogszabályok hibás alkalmazására is hivatkozni lehet a fellebbezésben, amennyiben az polgári ügynek minősül.³⁶ A hibás tényállás-megállapítás fellebbezési okként való feltüntetése a fellebbezés általános perorvoslati minőségével és a reformatórius perorvoslati rendszerrel hozható összefüggésbe a svájci polgári eljárásjogban (is), a jogorvoslati fórumnak ugyanis lehetősége van az első fokú határozat által megállapított tényállást megváltoztatni, azaz nincs kötve ahhoz. E fellebbezési ok egyetlen korlátját a tárgyalási elv képezi.³⁷

A fellebbezést fellebbezés elbírálására jogosult bíróságnál kell írásban előterjeszteni a határozat kézhezvételétől számított harminc napon belül. [311. cikk]

A fellebbezési eljárás keretében a bíróság kasszációs-reformatórius jogkörben járhat el, így kellő alapossággal megindokolt döntésével helyben hagyhatja, de meg is változtathatja a megtámadott határozatot, valamint visszaadhatja az ügyet annak újbóli tárgyalására

³³ Karl SPÜHLER – Dominik VOCK: *Rechtsmittel in Zivilsachen im Kanton Zürich und im Bund. 2. Auflage.* Zürich–Basel–Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2011. 2. Kapitel, §3 II. 1.; SUTTER-SOMM (2012) i. m. 339–340.

³⁴ Lsd. Svájci polgári perrendtartás 4. cikk (1) bek.

³⁵ Vö. Svájci polgári perrendtartás 94. cikk (1) bek

³⁶ SPÜHLER–VOCK i. m. 2. Kapitel, §3 III. 1.; Christine BALTZER-BADER: Die Rechtsmittel. In: Thomas SUTTER-SOMM – Franz HASENBÖHLER (Hrsg.): *Die künftige schweizerische Zivilprozessordnung. Mitglieder der Expertenkommission erläutern den Vorentwurf.* Zürich–Basel–Genf, Schulthess Juristische Medien AG, 2003. 91–92.

³⁷ SPÜHLER–VOCK i. m. 2. Kapitel, §3 II. 2.; SUTTER-SOMM (2012) i. m. 347–348.

az elsőfokú bíróságnak, ha az a kereset lényeges részében nem döntött vagy a tényállás lényeges részében kiegészítésre szorul.³⁸ Amennyiben új határozatot hoz a másodfokon eljáró bíróság, az elsőfokú eljárás költségeiről is rendelkeznie kell. [318. cikk]

12.2. Panasz

A panasz alapvetően egy rendes jogorvoslat, mely csak meghatározott körben vehető igénybe és melynek keretében a bíróság tárgyaláson kívül határoz.

Panasszal támadhatók meg a hibás jogalkalmazásra vagy a tényállás nyilvánvalóan hibás megállapítására hivatkozással a fellebbezéssel meg nem támadható elsőfokú ítéletek és végzések, valamint az ideiglenes intézkedésekről hozott döntések, ezen felül a törvényben meghatározott egyes elsőfokú határozatok és pervezető intézkedések, illetőleg azok, melyek révén egy nehezen helyrehozható hátrány fenyeget, illetve a jogi késedelem esetei. [319–320. cikkek]³⁹

A panaszt, annak indokolásával együtt a jogorvoslati fórumnál kell a döntés kézbesítésétől számított harminc napon belül előterjeszteni írásban, s mellékelni kell hozzá a megtámadni szándékozott határozatot, ha ez a fél rendelkezésére áll. A pervezető végzések elleni panasz előterjesztésére nyitva álló határidőt a jogalkotó lerövidítette: ebben az esetben tíz nap áll a fél rendelkezésére, ha a törvény másképpen nem rendelkezik. A jogi késedelem esetén azonban nincs határidő a panasz előterjesztésére vonatkozóan. [321. cikk]

A jogorvoslati fórum az iratok megvizsgálása eredményeként kasszációs-revíziós jogkörben jár el. Így ha arra a megállapításra jut, hogy a panasz alapos volt, hatályon kívül helyezi az ítéletet vagy a pervezető végzést, és új eljárásra kötelezi az alacsonyabb szintű bíróságot, vagy pedig új határozatot hoz, amennyiben eldönthető az ügy. Jogi késedelem esetén a jogorvoslati fórum határidőt tűzhet az alacsonyabb szintű bíróság számára, amelyen belül annak el kell döntenie az ügyet. A jogorvoslati fórumnak írásbeli indokolással kell ellátnia a döntését. [327. cikk]

12.3. Felülvizsgálat

A jogorvoslatok harmadik fajtájaként rögzített felülvizsgálat csak meghatározott esetekben vehető igénybe a felek részéről. Eszerint felülvizsgálati kérelemmel élhet a fél a jogerős határozattal szemben annál a bíróságnál, amely az ügy érdemében a legfelsőbb fokon ítéltékett, ha utólag jelentős tényekről szerez tudomást, vagy döntő bizonyítékokat talál, melyeket az eljárás korábbi szakaszában nem érvényesíthetett, kivéve az olyan tényeket és bizonyítékokat, melyek a határozat létrejötte után keletkeztek. Felülvizsgálatra adhat alapot az is, amennyiben büntetőeljárás volt folyamatban, melynek eredményeként megállapításra került, hogy egy bűncselekmény elkövetése révén a fél számára hátrányos határozat született, nem szükséges azonban az elítélés a büntetőbíróság részéről, hiszen amennyiben nem folytatható le a büntetőeljárás, akkor

³⁸ BALTZER-BADER i. m. 96.

³⁹ Vö. BALTZER-BADER i. m. 100–101.; SUTTER-SOMM (2012) i. m. 350–351.

egyéb módon bebizonyítható e körülmény. Ha megállapításra kerül, hogy a kereseti követelés elismerése, a kereseti kérelem visszavonása vagy a bírósági egyezség hatálytalan, szintén felülvizsgálatra adhat alapot. A fenti három eseten felül a jogalkotó az 1950. november 4-én, Rómában kelt Emberi Jogok Európai Egyezményének megsértésének meghatározott eseteire is alkalmazhatóvá rendelte a felülvizsgálati eljárást. [328. cikk] A fentiekből egyértelműen kiderül, hogy a felülvizsgálati kérelmet az ügy érdemére kiható kérdésekre hivatkozással lehet csak előterjeszteni, így elvileg nem szolgálhat a felülvizsgálat alapjául a (súlyos) eljárási hiba, hiszen azt fellebbezéssel vagy panasszal lehet megtámadni.⁴⁰

A felülvizsgálati kérelem előterjesztésére az arra alapul szolgáló okról való tudomásszerzéstől számított 90 napon belül van lehetősége a félnek. A kérelmet írásban kell előterjeszteni és indokolni kell. A határozat jogerőre emelkedésétől számított 10 évben határozta meg a svájci jogalkotó a teljes anyagi jogerő beálltát: 10 év elteltével nem nyújtható be felülvizsgálati kérelem. E szabály alól egyetlen kivételt enged: amennyiben a felülvizsgálati kérelem előterjesztésére bűncselekmény elkövetése adott alapot, nem érvényesül a jogvesztő határidő. [329. cikk]

A felülvizsgálati kérelem kapcsán a bíróság reformatórius jogkörben jár el: amennyiben ugyanis megállapításra kerül, hogy a kérelem alapos, hatályon kívül helyezi a korábbi határozatot és saját hatáskörben határozatot hoz, melyet írásbeli indokolással lát el, s amelyben rendelkezik a korábbi eljárás költségeinek megfizetéséről is.

13. Végrehajthatóság

Miként az összes határozat, az egyszerűsített eljárásban született határozatok is akkor válnak végrehajthatóvá, ha jogerősek, és a bíróság nem függesztette fel a végrehajtásukat a fél által benyújtott panasz, illetőleg felülvizsgálati kérelem alapján, valamint a jogerő beállta nélkül az előzetesen végrehajthatóvá nyilvánítás esetén. [336. cikk (1) bek.]

14. Összegzés

Az egyszerűsített eljárás egyrészt egy gazdaságos és laikusbarát eljárás a kis pertárgyértékkel bíró jogviták esetére, a másik oldalról egyes rendelkezései a szociálisan gyengébb felek védelmét szolgálják.⁴¹

Az egyszerűsített eljárások kapcsán az a cél lebegett a jogalkotó szeme előtt, hogy a gyengébb fél ne riadjon vissza a perindítástól, így a per lefolyása egyszerűbb és gyorsabb, s ezáltal kevésbé költséges legyen, mint az általános szabályok szerint folytatott perek.⁴² Ennek megfelelően az egyszerűsített eljárások ismertetőjegyei az egyszerűsített kereset-előterjesztés, az uralkodó szóbeliség, a bíróság határozott közreműködése,

⁴⁰ SPÜHLER–VOCK i. m. 2. Kapitel, §5 III. Einleitung.; BALTZER-BADER i. m. 104.; SUTTER-SOMM (2012) i. m. 355–356.

⁴¹ SPÜHLER–DOLGE–GEHRI i. m. 313.

⁴² SUTTER-SOMM (2007) i. m. 167.

a törekvés az ügy egy tárgyaláson való elbírálására.⁴³ Ezen egyszerűsítésekkel az eljárás gyorsítását érik el, noha az általános szabályokhoz képest gyorsításokkal (pl. rövidebb határidők) nem találkozunk.⁴⁴ A kitűzött és az egyszerűsített eljárásokra vonatkozó fejezetben következetesen végigvitt célt azonban némiképp gyengíti, hogy a jogalkotó nem tett kivételt e perek körében sem a polgári perket megelőző kötelező egyeztetési eljárás alól, noha lényegében az egyszerűsített eljárás, kevésbé formalizált jellege miatt, meglehetősen közel áll az egyeztetési eljáráshoz. Így tulajdonképpen egy megkettőzött egyeztetéssel találkozhatunk a svájci egyszerűsített eljárások esetében. Előzetes megegyezés hiányában ez pedig – ahogy arra többen is felhívják a figyelmet – egyértelműen a felek közötti jogvita feloldásának eltolódásához, s egyszersmind az eljárás elhúzódásához vezethet.⁴⁵

⁴³ SPÜHLER–DOLGE–GEHRI i. m. 312.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ Jürgen BRÖNNIMANN: Die Schweizerische Zivilprozessordnung vom 19.12.2008 – ein Überblick. *Recht* 2009/3. 91.; GASSER i. m. 76.